

Познаваме ли добре Българската комунистическа партия, структурата ѝ и нейните организационните връзки, чрез които е властвала в продължение на 45 години? Отговорът е „не”, ако прочетете книгата на историка **Александър Везенков** „**Властови структури на Българската комунистическа партия 1944-1989**”, която ви представям тази неделя в [електронната библиотека](#) на **desebg.com**.

Тя е едно от малкото по-подробни изследвания на структурният и властови модел на БКП. На нейните кадри, номенклатура, организация и структура на властта. Убеден съм, че дори и и онези, които имат по-добра представа за начина на функциониране на режима на БКП, ще намерят нови и малко познати факти за изграждането и назначаването на кадрите, за организацията на властта. По тази причина в книгата и по-любознателните читатели, и експертите, и историците ще открият много важни подробности, които ще им дадат по-ясна представа или ще допълнят знанието или информацията им за организационната и властова пирамида на комунистическата партия.

Както авторът ѝ посочва в предговора целта на изследването е да се премине от хронологическото представяне на събитията към едно по-системно изучаване на структурите на властта, към проблемите на институционалната история.

Предложени са четири студии, посветени на номенклатурата на кадрите, на ръководството на БКП, на институцията на държавния глава и т. нар. обществени и

масови организации. Днес, 24 години след краха на комунистическия режим представата за тези структури и организацията им е или почти забравена или изобщо непозната за младите поколения. За тях, например, би било изненада да научат, че по времето на режима доминацията на БКП над държавните и всякакви други институции е узаконена конституционно (с чл. 1 от конституцията за ръководната роля на партията) за отпадането на който за първи път след промените обществото блокира Народното събрание на 14 декември 1989 г.

Интересно в книгата представляват страниците, посветени на номенклатурата на кадрите на компартията. За широк кръг от обществото терминът номенклатура се свързва преди всичко с представата за висшия привилегирован партиен слой, „червената буржоазия” или „червената плутокрация”.

Че е създадена такава привилегирована прослойка е вън от съмнение, но популярната представа за номенклатурата не се покрива с действителното значение на термина, който буквално означава „списък от имена”. В сферата на управлението този термин означава съвкупност от длъжности, чиито титуляри се назначават, контролират и освобождават от даден орган. Номенклатурата на кадрите обаче не е просто списък на една „номенклатурна върхушка⁴, а представлява основен властови механизъм. Именно той е обект на изследване в книгата.

По-долу публикувам съдържанието на изследването, което ще ви даде подробна представа за тази ценна книга:

Номенклатурата на кадрите

Номенклатурата – привилегирована група или механизъм за контрол. Политоложки и исторически изследвания. Архивни и други източници.

1. Номенклатурата на ръководните органи на БКП на различните нива. Организационна

структура на БКП. Номенклатурните кадри на ЦК на БКП: на Политбюро, на Секретариата, на отделите на ЦК. Номенклатурата на местните комитети на БКП: окръжни/областни, Софийски ГК; околийски (до 1959 г.), градски и районни; общински (1959-1979); общински (след 1979 г.). Кадри, подотчетни на ППО, на заводски и учрежденски партийни комитети. Номенклатурната система от гледна точка на контролираните органи. "Партийна" и "държавна" номенклатура.

2. Налагане и промени в системата. Съветският модел. Първи стъпки. Реорганизации и регламентиране, 1946 г. – 1949 г. Премахване на отдел "Кадри" (декември 1950 г.). Делението Политбюро-Секретариат (1955 г.). Създаване на отчетно-контролна номенклатура (1955-1958). Алтернативни решения в други комунистически партии. Рутинни корекции на системата. Номенклатурата: устойчива система и гъвкава политика.

3. Анализ на номенклатурните листи. Численост на номенклатурата. Мерки за намаляване на броя на номенклатурните кадри. Спорни въпроси: номенклатурата – ръководните кадри или "нашите кадри"? Номенклатурни кадри или номенклатурни длъжности? Само ръководители или всички кадри на ключови места? Изборни длъжности без постоянна заетост. Ръководни длъжности извън номенклатурните листи: БЗНС и църквите. Други списъци и номенклатури; привилегиите. Номенклатурата на делата.

4. Механизмът на вземане на решения и движението на кадрите. Решение на колективен орган? Едностепенност на решението? Номенклатура на отдел. Критерии. Образование и подготовка на кадрите. Събиране на информация. Ролята на Държавна сигурност. Техническото прокарване на решенията. Гъвкавост при налагане на партийния контрол. Нарушения. Състав на номенклатурата. Освободените от ръководни длъжности кадри.

Върхът на пирамидата: ръководство на БКП

1. Политбюро, Секретариатът и техните членове. Състав на най-висшето ръководство и промени в него: 1944-1989 г. Членове на Политбюро и секретари на ЦК. Кандидат-членове на Политбюро. Членове на Секретариата. Други органи на централното ръководство. Ритъм на извършване на промените.

2. Членство в колективни органи и ресорни функции. Функции на членовете на Политбюро. Ръководството на партийния апарат: Секретариатът и секретарите на ЦК. Разпределение на работата между секретарите на ЦК: в сферата на партийните органи; идеологическата политика; силовите ведомства; външната политика; икономиката – индустрия, търговия, планиране; земеделието. Други отдели и функции. Професионалната специализация на секретарите. Комисиите. Съчетаването на партийни и държавни постове: министър-председателят, заместник-министър председатели, ключови министри; председател на Президиума на Народното събрание / на Държавния съвет; председател на Народното събрание; председател на Националния съвет на ОФ и др.

3. Едноличната власт. Генералният/първият секретар: координиращи функции в партийното ръководство. Партийният лидер като ръководител на апарата на ЦК. Балансиращи функции в ръководството. Неформални канали. Заемане на ръководни държавни постове. Едноличен контрол върху държавни структури: МНО, МВР, ДС. Отношения с Кремъл. “Вторият” в партийното ръководство: при Димитров, при Червенков, при Живков. “Междувластията”: наследяването през 1949-1950 г.; смяната след Сталин; смяната в края на 1989 г.

Приложения и документи: 1/ Състави на Политбюро и Секретариата на ЦК, избрани на конгресите; 2/ Едновременно членове на Политбюро и секретари на ЦК; 3/ Решения за разпределение на работата между членовете на Политбюро и/или Секретариата на ЦК по ръководството на партийния апарат.

Институцията на държавния глава в комунистическа България

1. Проблемът за държавния глава при комунистическия режим. Кой е бил държавният глава на комунистическа България? Съветският конституционен модел и отклоненията от него.

Организационната и властова пирамида на БКП

Написано от Христо Христов
Неделя, 14 Юли 2013 16:06

2. Преход към съветски модел. "Отечественофронтовското регентство": съставяне, начин на функциониране, политическо влияние. Временното председателство на Републиката. Възприемане на съветския конституционен модел.

3. Президиумът на Народното събрание. Председатели, подпредседатели / заместник-председатели, секретар, членове. Начин на работа.

4. Държавният съвет на НРБ. Промени в правомощията и в названието. Председателят на Държавния съвет. Заместник-председателите и секретарят. Останалите членове. Начин на работа: Оперативно бюро, съвети, комисии.

5. Налагане на партийния ръководител за председател на Държавния съвет. Общата тенденция – паралели с другите комунистически страни. Промени в представите за държавния глава. Преминаване към президентска институция.

Мрежата от "масови и обществени организации" на БКП

1. Обществените организации при комунистическия модел. Обществените организации до 9 септември 1944 г. Овладяване на обществените организации след завземането на властта. Значението на масовата работа – БРП(к) / БКП като масова партия. Роля на казионните организации при комунистическия модел. Преливането между държавни и обществени организации. Партийният контрол върху обществените организации.

2. Опит за систематизиране на различните видове обществени организации. Значимост на отделните организации. Ръководителите на казионните организации. Една по-особена организация – „втората партия“. Младежките организации на БКП.

Организационната и властова пирамида на БКП

Написано от Христо Христов
Неделя, 14 Юли 2013 16:06

Александър Везенков, „Властови структури на Българската комунистическа партия 1944-1989”, изд. Институт за изследване на близкото минало, 2008 г., 323 страници.